

רקע

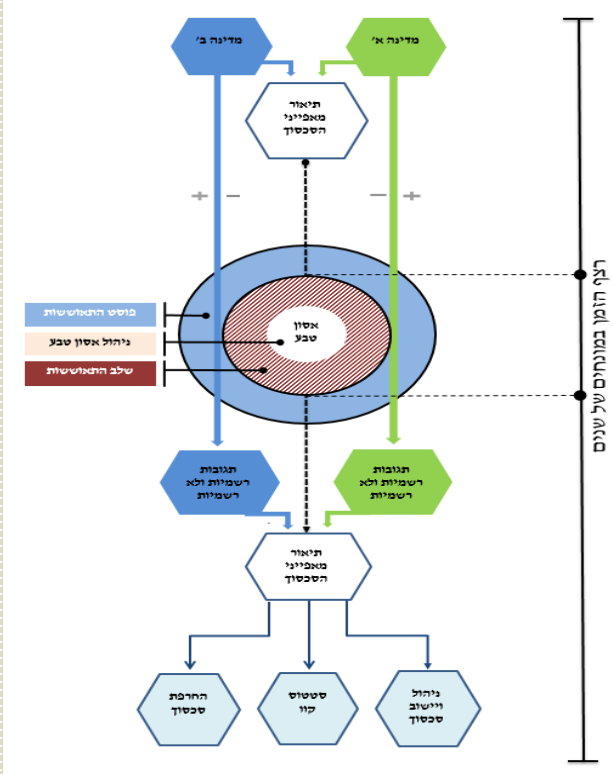
- תפקידה של הזהות בחקר סכסוכים:** זהויות משחקות תפקיד מרכזי בסכסוכים במישורים השונים, היות והרצון של הפרט והחברה ככלל למצב את עצמם בתוך הסכסוך הינו בגדר צורך בסיסי. שכן הן מאפשרות לצדדים לזקק את ההבחנה בתוך תהליכי הסכסוך בין "אנחנו" אל מול "הם", דבר המעניק לגיטימציה והצדקה לשאיפת של הפרט והקבוצה בהתבסס על הזהות אליה הם משויכים. בנוסף לכך, זהויות בפני עצמן מעוצבות ונרקמות בתהליכים של מאבקים חברתיים. לפיכך, הבנת ההשפעה של זהויות על סכסוכים ותהליכים הקשורים לסכסוכים וכן על האופן שבו הן מובנות בהם, משמעותה הינה רכישת ידע אודות היווצרותם של סכסוכים, החרפתם וכן מתן פוטנציאל לחיזוי סכסוכים עתידיים.

- התיאוריה הקונסטרוקטיביסטית בדיסציפלינה של יחסים בינלאומיים מהווה לתיאוריה של המבנה החברתי של מדינות, ובשל כך היא מניחה מספר הנחות יסוד. ראשית, מדינות מהוות ליחידות הניתוח המרכזיות בחקר היחסים הבינלאומיים. שנית, המבנים החברתיים המעצבים את המדינה הינם אינטר-סובייקטיביים ולא מבוססי מציאות (כוח, הון וכן הלאה). שלישית, מבנים חברתיים מהווים תלכול חשוב בעיצוב הזהות והאינטרסים של המדינה, ובכך אינם ניתנים למערכת הבינלאומית באופן חיצוני על ידי מוסדות פנימיים של המדינה או על ידי הטבע האנושי.

- הטענה כי מדינות מובנות באופן חברתי ניתנת להצגה באמצעות שתי גישות המשלימות את עצמן. מחד על ידי "זהות מאוגדת" (Corporate Identity) ומאידך "זהות חברתית" (Social Identity) בשני המקרים האינטרסים של המדינה הינם תלויים בזהויות המרכיבות אותה ועל כן הן בעלות תפקיד חיוני להסברת פעולתיה של המדינה.

- 'אסונות טבע' חלון הזדמנויות לשינויים במערכת הסוציו-אקולוגית:** מנקודת מבט פוליטית-כלכלית, אסונות בעלי היקף גדול מימדים יכולים להשתקף כאירועי סף המובילים לשינויים מוסדיים, בזמן שקווים מנחים ומחשבה דומיננטית שקדמו לאירוע היוו נתונים לביקורת. בחקש הזה, אסונות יכולים לשמש כזרז לשינויים בלתי המוכים של המבנה הקיים על ידי יצירת תנאים ויחסים חדשים בין סביבה, תרבה, כלכלה, מבנה פוליטי, מוסדות וארגונים. שינויים אלו, מאותתים על תיקון או שינוי במבנה החברה, הכלכלה, הפוליטיקה והסביבה המאפשר סטייה מהתנאים שקדמו לאירוע האסון שהתרחש.

מודל ניתוח מקרה בוחן

מקרי בוחן

- יחסי האיטי - הרמבולקה הדומיניקנית (2010):** רעידת אדמה התרחשה בשנת 2010 וגבתה את חייהם של יותר מ-60 אלף בני אדם.
- יחסי טורקיה - יוון (1999):** רעידת אדמה התרחשה בשנת 1999 בטורקיה וגבתה את חייהם של יותר מ-18 אלף בני אדם.
- ביישום המקרים, המדינות נמצאו במצב של סכסוך בעת אירוע 'אסון הטבע'.**

שאלות המחקר

- באילו תנאים ניהול 'אסונות טבע' יכול לשמש כזרז לניהול ויישוב סכסוכים?
- באילו תנאים ניהול 'אסונות טבע' עלול לשמש כזרז להחרפת סכסוכים?

מטרת המחקר

- לבחון את הקשר שבין ניהול 'אסונות טבע' לבין ניהול ויישוב סכסוכים. במוקד המחקר עומדת סוגיית הזהות של המדינות הנמצאות בסכסוך ככפסוק ליצירת תנאים לניהול ויישוב או החרפת סכסוכים. שכן, בבסיסם של סכסוכים רבים הזהות הינה מהווה כמרכיב מרכזי ליצירת אינטרסים וציפיות ממדינות אחרות במערכת הבינלאומית, ובפרט ממדינות הנמצאות בסכסוך ממושך על בסיס רקע שונה. מטרת המחקר היא לבחון את הקשר בין פעולות הקשורות להתמודדות עם 'אסונות טבע' לבין האפשרות ליצירת תשתית לניהול ויישוב סכסוכים.

השערות המחקר

- סיוע הומניטרי מצידה של אחת המדינות הנמצאות בסכסוך עלול לייצר איום פוטנציאלי על זהותה המאוגדת של המדינה המסייעת, וכמוכך יוצא מכך להוביל להחרפת הסכסוך בין הצדדים.
- שינויים בהגדרה העצמית (זהות החברתית) של אחת מהמדינות הנמצאות בסכסוך טרם התרחשותו של אירוע 'אסון טבע', עלולים להוביל לשת"פ בין הצדדים על רקע התרחשותו של אירוע 'אסון טבע', ובכך לאפשר אפיק לחתימת הסכמים עתידיים. לפיכך, תרחיש מהחזה הזה יכול בפוטנציאל לשמש כזרז לניהול ויישוב הסכסוך בין הצדדים.

מתודולוגיה (מחקר איכותני)

- Hypothesis-Generating Case Studies** –בכדי לבחון את קשר ההשפעה של ניהול 'אסונות טבע' על תהליכי יישוב הסכסוך בין המדינות הנחקרות, ומכך לזרז תנאים כלליים כמענה לשאלות המחקר, אשתמש בשיטת חקר של **מקרי בוחן לבחינת השערות**.
- שיטה זו מאפשרת בחינת השערות המכוננות ליצירת **מסקנות תיאורטיות המכילות מעבר למידע הספציפי המצוי בלב מקרי הבוחן הנחקרים**, וזאת כפי שנהוג בחקר היחסים הבינלאומיים. בנוסף לכך, אערוך שימוש בשיטה של ניתוח תוכן לאיסוף ממצאים נוספים. שכן, שיטה זו מאפשרת הסקה ממקסט העומד במוקד המחקר על הקשר החברתי שלו בדרך אובייקטיבית, בתוך שיטה זו אתמקד בחליכי ניתוח סמנטי, שכן באמצעותם ניתן להתמקד ביחס שבין סימנים והמשמעותיים שלהם וזאת על פי השכל הישר.

הגדרות

- זהות מאוגדת** - מתייחסת לאיכויות הארגון העצמי הפנימיות של המדינה המכוננות אותה. למשל, אצל בני אדם הכוונה תהיה לגופו ולחוויות היוצרות מודעות אלו. הזהות המאוגדת של המדינה מייצרת ארבעה אינטרסים בסיסיים כגורמים למוטיבציה ארגונית לאקטיביות מדינית במערכת הבינלאומית: ראשית, ביטחון פיזי. שנית, ביטחון זהותי. שלישית, הכרה על ידי שחקנים אחרים. רביעית, פיתוח אישי.

- זהות חברתית** - מהווה לסט משמעותי שהמדינה זוקפת לעצמה, תוך מתן פרספקטיבה ביחס למדינות אחרות. תפקידה של הזהות החברתית במדינה במצב נתון הינה לשמש מחד כמערכת פרשנית לקביעת משמעות, ומאידך כמערכת המסבירה את אותן פרשנויות לכדי יצירת הבנה וציפיה משותפת. לפיכך, הדבר מאפשר למדינה לבחון מעצבים שונים (סכסוך, שת"פ וכן הלאה) אשר דורשים נקיטת פעולות מסוימות, ובכך להגדיר לעצמה את האינטרסים על פי המסלול שבו היא בוחרת ללכת ביחס למצב הקיים.

- Basic Human Need Theory** - צרכים אנושיים בסיסיים מהווים כדלק להסלמת סכסוכים בתנאי שונים וזכים למענה. צרכים אנושיים בסיסיים הינם אוניברסליים, וכן הם אינם ניתנים למשא ומתן כלכלי.

- חלון הזדמנויות** – אופיו הניטרלי של אסון טבע מאפשר תשתית פוטנציאלית לניהול ויישוב סכסוכים.

ממצאים ראשוניים

- פעולות הקשורות להתמודדות עם אסון טבע הובילו להחרפת הסכסוך בין הצדדים** – גורם מרכזי, הגדרת הזהות העצמית של המדינות על בסיס הרקע ההיסטורי הקונפליקטואלי בין הצדדים. ביסוס לכך נמצא במקרה הבוחן של האיטי והרפובליקה הדומיניקנית.

- נבחנת אפשרות לשינוי מסוים בזהות החברתית של טורקיה לאור רצונה להצטרף לאיחוד האירופאי. יוון היוותה למקור התמיכה המרכזי לשינוי זה של טורקיה להצטרף לאיחוד האירופאי. סיוע הומניטרי הדדי בין הצדדים (יוון חוותה רעידת אדמה לאחר מספר חודשים והיא זכתה לסיוע מטרוריה). נרשם שת"פ בין הצדדים אשר פתח אפיק לחתימות על הסכמים שונים בין הצדדים.